

pelt. Az alkotók közt: J. Triadó, R. Rossell, A. Suárez, Oriol M. Diví, Marià Casas, L. Lanari, C. Constantini, A. Gelabert, Anatolij Kalasnyikov, L. Rusek, O. Marik, A. Kunst stb. A magyarok közt Salamon Árpád 3, Fery Antal 2, Vén Zoltán, Nagy László Lázár, Imre Lajos egy-egy alkotása szerepelt, a katalógusban emellett még (a kiállításra sajnos ezek nem kerültek ki) Ürmös Péter, Sólyom Sándor, Andruskó Károly, Kopasz Márta, König Róbert, Moskál Tibor, Bagarus Zoltán, Kazinczy Gábor, Jorga Ferenc stb. néhány ex librise. Sajnálatos, hogy a katalógusban többük neve helytelenül lett beazonosítva!

A grafikák ikonográfiáját tekintve a többség Szent Györgyöt páncélozott lovon ülő és dárdájával sárkányt ledöfő ifjúként mutatja be, azaz a védelmezőt, a megmentőt és szabadsághóst ábrázolja. A leghíresebb Szent György-szobor, a Kolozsvári-testvérek alkotása 1373-ból Prágában van. Ez több ex librisen is szerepel. Az ex libriseken visszatérő motívum még a Szent György-kereszt (ezüst/fehér alapon vörös kereszt), Szent György vértanú attribútuma. (Ez egyébként Barcelona címerében is szerepel, utalva a védőszentre.) Több ex libris pajzs vagy érem alakú, ill. pecsétszerű, utalva arra, hogy Szent Györgyöt gyakran ábrázolják címereken és pénzerméken is. Előfordul a legenda kapcsán a hercegnő, ill. a rózsza képi megjelenítése is. Épületek közül vár-, ill. templom-ábrázolások épülnek be a kompozícióba.

Imre Lajos fametszete, X2 (1998), 85×50

A kiállításon 4 tábló ízelítőt nyújtott a kongresszusra utaló lapokból is, többségében spanyol, katalán alkotóktól, ezeken gyakori motívum a könyv-, épület- és tájábrázolás. Az egyéb programokat tekintve a kongresszus szakmai részét gazdagította az Oriol Maria Diví Ex-libris c. könyv bemutatója (Elies Plana által), és több előadás, pl. az argentin ex libris történetéről, különleges technikai eljárásokról stb. Cserékre is jó lehetőségek kínálkoztak, én magam több grafikussal, ill. gyűjtővel kerültem cserekapcsolatba, pl. Silvana Martignoni (olasz), Giorgio Frigo (olasz), Nurgül Arikan (török), Gerard Poldermann (holland), Kira Khudoley (orosz), Marziya Zhaksygarina (kazahsztáni) stb.

A kongresszus résztvevői ellátogattak Katalónia fővárosába, Barcelonába is, megtekintve a Katalán Nemzeti Művészeti Múzeumot (MNAC, Museu Nacional d'Art Catalunya) és a Sagrada Família-t. Ezek mellett több fakultatív program közül lehetett választani, kirándulás a Poblet-kolostorhoz, látogatás Reusba stb.

A szervezők mind szakmailag, mind turisztikai szempontból nagyon tartalmas, változatos programokkal szolgáltak a résztvevők számára. Hasonlóan ez várható a következő, 2016-os kongresszuson (augusztus 22-27 közt), melynek szervezője az oroszországi Vologda, és gazdag programkínálatáról már most értesülhettünk. Reméljük, a magyar ex libris ott majd nagyobb hangsúllyal lesz jelen.

Vasné Tóth Kornélia

MOSKÁL TIBOR EMLÉKEZETE (1930-2014)

Mint arról korábbi számunkban hírt adtunk, Moskál Tibor 84 éves korában elhunyt. Budafokon született, számos grafikáján örökítette meg szűkebb pátriájának műemlékeit, jellegzetes utcarészleteit. Művészeti alapismereteit a nagytétényi Hungária Gumigyár (ahol vasesztergályos volt) képzőművészeti szakkörében, a grafikai eljárásokat Varga Nándor Lajos, Nagy Zoltán, Kaveczky Zoltán útmutatásai során sajátította el. Nagy szorgalommal és kitartással végzett munkája hamarosan meghozta számára az elismerést. Kisgrafikáit bemutatták a hazai és külföldi kiállításokon, önálló tárlatokon. Több mint 600 tételt tartalmazó ex libriseinek és alkalmi grafikáinak leíró alkotásjegyzékét – a művész közreműködésével – Király Zoltán, lapunk egykori szerkesztője, művészetének avatott ismerője és népszerűsítője adta közre 2009-ben. Kiállításainak zömét is ő nyitotta meg. (Lásd legutóbb a *Hazajöttem* (2006) című tárlatának megnyitóját a Klauzál Gábor Társaság honlapján.) Mint hazánk szófiai kulturális attaséja, ő hívta meg bulgáriai tanulmányútra, publikált róla lapunkban is.

Moskál Tibor fametszete, X2, op. 119 (1972), 82×45

Amikor Moskál Tibor 65 éves korában családi okok miatt Békéscsabára költözött, munkássága szinte látványos módon megújult. Hozzájárult ehhez, hogy az őt befogadó helyi közösség-közönség nagy szeretettel fogadta. A kisgrafikák mellett rajzok, akvarellek, lavírozott tusrajzok, nagyobb méretű fa- és linómetszetek, rézkarcok, vegyes technikával készült lapok sokasága került ki a keze alól. A bulgáriai után erdélyi és felvidéki élményeit sorozatokban örökítette meg. Különböző művelődési intézmények számos kiállítást rendeztek műveiből. 75. születésnapján a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeum rendezett rangos tárlatot alkotásaiból, 2001-ben életmű kiállítását láthattuk, szintén Békéscsabán. Tisztelői 80. születésnapjára (Király Zoltán előszavával) reprezentatív albumot adtak közre grafikáiból.

Moskál Tibor mindig megújuló alkotókedvét örzi

Moskál Tibor fametszete, X2, op. 118 (1972), 75×45

a *Napsugár szimfónia* című akvarell sorozata, amely a békéscsabai bemutató után 2012 őszén a Klauzál Házban (Budafok-Tétényi Művelődési Központ) láthattuk. (A „szimfónia” 14 „tétel”-ét 2011-ben Tökés Gyula adta közre Békéscsabán egy szépen tipografizált füzetben.) A sorozat, mondhatnánk vallomásos képeskönyv, az „örök ifjúság éltetőjéről, a szerelemről” szól. A jelentéseiben közvetlen egymásra épülő, egymást kiegészítő, értelmező szöveggel is kísért akvarell-sorozat a maga nemében nóvum Moskál Tibor munkásságában. A különböző szimbólumokat montázs technikával felvonultató képek a szerelem születését, varázsát, örömét, a féltékenység poklát, a szerelem délibábos elérhetetlenségét, a várakozás és kiábrándulás dermesztő csendjét stb. jelenítik meg sajátos módon. Mondhatnánk az idős művész önmagával és a világgal való szembesülése, immár afféle búcsúintés az utókornak.

Emlékét megőrizzük.

Arató Antal

KOPASZ MÁRTA EMLÉKKIÁLLÍTÁS REÖK-PALOTA, 2014

Kedves Tárlatlátogató, Emlékező Közönség!

Szeged egyik legegységibb hangú alkotója, Kopasz Márta grafikusművész emlékkiállítására előtt tisztelgetünk, aki vallotta, hogy a szülőföld múltjából, szellemiségéből kiindulva alkothat világszínvonalú művész. E szerint élt, lelkét a szegediség adta.

Mert metszetein a szeretett város múltja és jelene egyaránt látható, szimbolikus tartalmat hordozva. Legtöbb alkotásán megjelent Szeged egy-egy épülete, a szellem fellegvárai: a Városháza, a Közművelődési Palota, a Fogadalmi templom, az egyetemi épületek, a Hősök kapuja és a Dömötör torony. Ez utóbbi azért is volt különösen fontos számára, mivel világra jövetelének napja október 26., azaz Szent Demeter napjára esett. Éppen ezért a város legrégebbi műemléke lett műveinek egyik leggyakrabban visszatérő motívuma. De megjelennek a napsugárdíszes parasztházak, az alsóvárosi ferences templom gótikus támpillérei, a dorozsmai szélmalom kúpja, a Tisza hullámai, a bögöshajó oromdísze, a szegedi boszorkányok, mind-mind sokféle változatban. Kopasz Márta grafikai anyanyelvén.

Egész életét alkotással töltötte, melynek egyik legszembetűnőbb művészi-emberi vonása a hűség.

És itt nem csak a műtermi alkotásra kell gondolni, hiszen hosszú ideig, majd 60 éven át tanított, egyrészt alkotókat, másrészt műértő közönséget nevelt tanítványaiból. Nagyívű pedagógiai életútja a szegedi egyetemről a tanárképző főis-

kolán át, az általános iskolától a gimnáziumig vezetett. Elméleti cikkeket írt, szervezett művészeti tagozatot, nevelt grafikát szerető és értő generációkat.

Kezdeti sikereit festőként érte el, ám igazi tehetsége grafikusként teljesedett ki, mert ezt a műfajt tartotta a legegységesebb útnak. Legsikerültebb időszakát Szent-Györgyi Albert szegedi rektorsága ideje alatt élte. Ekkoriban alapította meg Buday Györggyel és Bordás Ferencsel együtt az országos, később nemzetközi hírű szegedi metszőkultúrát: a Szegedi Kisgrafikai Barátok Körét, melynek helyi vezetője, majd tiszteletbeli elnöke volt hosszú évtizedeken keresztül.

Jövőbe küldte Szeged palackpostáját tenyérnyi nyomatival, könyvbe bújó ex libriseivel. Életművébe véste Szeged történelmét, épületeit, személyiségeit, szellemiségét, amelyek a világ számos pontján, sok ezer kötetben dokumentálják ma is a szegedi metszőkultúra színvonalát, a betűformálás eredetiségét.

Minderről így nyilatkozott 1979-ben a *Tiszatáj* című folyóiratban: „A kisgrafika elfér egy borítékban. Egy borítékban jutottam ki Európába és európai nevet szereztem.”

Sokrétű, színes munkásságához tartoznak még a pasztellportrék és temperaképek festése, amelyeken a népiélet, a szegedi piacok jellegzetes életképeit örökítette meg. Mindezt ízelítőként a mai kiállításon a Tápéi gyékényes műve reprezentálja.

Amiben mesterien egyedi volt, hogy a görög mitológia múzsáinak alakjait a legtermészetesebb módon szegediesítette. Alakjaikban a helyi motívumokat érvényesítette.

Jellegzetes, töredezett vonalú, fekete-fehér folthatásokra épülő grafikái, kései korszakában ezek színezett változatai, linói, ex-librisei, metszetei, plakátjai és illusztrációi így váltak az egyetemes kultúrtörténet és a szegedi szellemiség szép szintézisévé.

Számos hivatalos elismerés, kitüntetés birtokosa, amelyeket hosszú élete során kapott. A legbüszkébb mégis Szeged díszpolgári címére volt. Az eddig kitüntetettek között egyedüli nőként vehette át az elismerést 1997-ben.

Elméleti munkásságának szerves részét alkotják azok a feljegyzések, beadványok, amelyeket a város művészeti életének fejlesztése érdekében írt és küldött el különböző fórumokhoz. Kezdeményezésére és javaslatára lett meleg szürke a Hősök kapuja vakolata, évekig harcolt a Honvéd téri Református templom bejáratánál megvalósult Szegedi Kiss István és Abády Benedek mellszobráért. Kevesen tudják, hogy az Anna-víz első címkéjét is ő álmodta meg.

Művei nem csak a szegedi, hanem számos európai múzeumban megtalálhatók. Igazi kuriózum most látni a Móra Ferenc Múzeumban őrzött, a nagyközönség számára, eddig ritkán látott grafikai anyagát itt a REÖK-palotában. Ez a helyszín már nem először vállalkozott arra, hogy az elhunyt szegedi képzőművészek előtt emlékkiállítással tisztelgjen. Zoltánfy István, Lázár Pál, Buday György és Vinkler László után régi adósságát törleszti most Kopasz Márta grafikai életművének bemutatásával. Bízom abban, hogy a művészettörténet számára is maradandó emléket hagy majd ez a tárlat.

Emlékezzünk hát a szegedi képzőművészet nagyszonyára, itt a falakon látható alkotásain keresztül, mert Kopasz Márta művészete nélkül bizony szegényebb lenne Szeged.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

dr. Solymos László alpolgármester

Kopasz Márta fametszete, X3, 75×57